

גליון תתעד + ערש"ק פרשת אחרי קדושים

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

כיצד נתגבר על תאוות היתר?

דין פקו"נ בכה"ת ובשבת

עבודת התורה ועבודת התפילה

יהדות במושב זקנים



קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

* * *

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים



מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב צבי הירש זלמנוב,
הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב,
הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בצה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת אחרי-קדושים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתעד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם (ובפרט, במדור 'חידושי סוגיות', שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים), ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבאר יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי בינן.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דודש.....

עונש כרת במזיד בלא התראה

ידייק מדוע הוצרך רש"י להוסיף שעונש כרת במזיד בלא התראה הוא גם בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת, ובפשוטו של מקרא אין הכרח לדין זה, ומצד הסברא לא היו אומרים כן, ויבאר דלמד זה ממה שנשנה דין אוב וידעוני בסיום הפרשה ושם נאמר "והכרתי אותו"

(ע"פ לקטי שחות ח"ז ע' 189)

ה. פנינים.....

אכילת צונן והקרבת קרבן שלא כדין לא הי' לובש בגדי לבן לגדולתו

ו. יינה של תורה.....

להיות קדוש – כיצד?

מהי מצוות "קדש עצמך במותר לך"? / במה אין צורך להבדיל את ישראל מאומות העולם? / מדוע אסור לגוי לשמור שבת? / וכיצד ניתן להצליח להתגבר על תאוות היתר? עבודת הפרישה מדברית מותרות

(ע"פ לקטי שחות ח"א עמ' 254 ואילך)

ז. פנינים.....

גם בעל עסק יכול!

עבודת התורה ועבודת התפילה

ח. חידושי סוגיות.....

דין פקו' גבכה'ת וכשבת

יפלפל במה שנכפלה הילפותא דפקו"ג דוחה איסור גבי שבת אף שכבר נאמר לכל דיני התורה / ידקדק בלשונות הרמב"ם בזה ועפ"ז יסיק הגדר המיוחד שרמזו גבי שבת

(ע"פ לקטי שחות ח"ז עמ' 59 ואילך)

ט. תורת חיים.....

מושב זקנים בקרושה

י. דרכי החסידות.....

החיות האלקית בתורה ותפילה

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא



עונש כרת במזיד בלא התראה

ידייק מדוע הוצרך רש"י להוסיף שעונש כרת במזיד בלא התראה הוא גם בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת, ובפשוטו של מקרא אין הכרה לדין זה, ומצד הסברא לא היו אומרים כן, ויבאר דלמד זה ממה שנשנה דין אוב וידעוני בסיום הפרשה ושם נאמר "והכרתי אותו"



א. בסוף הסדרה (פ' קדושים): "ואיש או אשה, כי יהיה בהם אוב או ידעוני - מות יומתו, באבן ירגמו אותם, דמיהם במ".

וזו הפעם השניה שבה נאמר עונש אוב וידעוני; כי לפני כן, בתחילת הענין של חייבי מיתה, אומר הכתוב (כ, ה): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם, ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותה מקרב עמו".

ובביאור ההבדל שבין שני הפסוקים - כאן נזכר עונש מיתה, "מות יומתו", ושם עונש כרת, "והכרתי אותה" - מפרש רש"י:

"כאן נאמר בהם מיתה - ולמעלה כרת. עדים והתראה - במקלה; מזיד בלא התראה - בהכרת".

[ולאחר מכן מוסיף רש"י בענין זה של אוב וידעוני: "ושגגתם חטאת" - היינו: החוטא בענינים אלו של אוב וידעוני בשוגג, חייב להביא קרבן חטאת].

ומסיים ואומר: "וכן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת" - היינו: הבדל זה שבין מיתה לכרת, שחיוב מיתה הוא בעדים והתראה ואילו עונש כרת הוא במזיד בלי התראה [ובשוגג מביאים קרבן חטאת], כן הוא (לא רק באוב וידעוני, אלא) בכל אלו שהכתוב אומר בהם חן חיוב מיתה והן חיוב כרת.

וע"פ הידוע שענינו של רש"י בפירושו על התורה הוא רק ליישב פשט המקראות, ואינו ספר של הלכה למעשה (ראה פרש"י בראשית ג, ח: "ואני לא באתי אלא לפרש פשוטו של מקרא ולאגדה המיישבת דברי המקרא כו") - טעמא בעי, למה הוצרך רש"י להוסיף שהלכה זו היא גם "בכ"ף חייבי מיתות שנאמר בהם כרת"? מה זה שייך לפשט הכתוב כאן - המדבר על אוב וידעוני (ותו לא)?

לקראת שבת

ה

ב. אמנם כד דייקת, הוספה זו בדינם של "כל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת", היא לא רק מיותרת (לכאורה) – אלא היא גם מוקשית, ובהקדים:

הנה הלכה זו שכתב רש"י (באוב וידעוני), שעונש הכרת נאמר במקרה של חוטא במזיד בלי התראה, יש בה חידוש מיוחד; כי מצד הסברא – אין זה מוכרח:

מצד סברא אפשר היה לומר, שכאשר אדם חטא ולא התרו בו, הרי אין במעשה החטא שלו עזות פנים כפ-כך, כמו אחד שמתרים בו ואף על פי כן ממשיך לחטוא, וכיון שכן, אין ראוי להענישו בעונש כה חמור של כרת;

ולפי זה מסתבר היה לומר, שכל עונש כרת נאמר דוקא במי שחטא בעזות פנים, לאחר שהתרו בו במפורש ואף על פי כן המשיך במעשה החטא. והטעם שהוצרכנו לעונש כרת, ולא די בעונש מיתה על ידי בית דין – כי יש מצבים שבהם בית דין אינו יכול לתת עונש מיתה, אם משום שאין יד בית דין תקיפה וכו', ואם משום שאין עדים לפנינו שיספרו על מעשה החטא, ובשביל מצבים אלו נתחדש עונש כרת, שגם כאשר בית דין אינם מענישים, הרי מן השמים באים ונפרעים מן החוטא.

ואכן, מפורש דבר זה בפרשתנו (כ, ב-ה), לגבי המעביר מזרעו למולך, שם נאמר במפורש שההבדל בין העונשים – מיתה בידי בית דין או כרת מן השמים – תלוי בהמצב של הבית דין, אם עשו את תפקידם או לא:

"איש איש מבני ישראל . . . אשר יתן מזרעו למולך מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן . . . ואם העלם יעלמו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למולך לבגלתי המית אותו – ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו" וגו'.

ומעתה קשה:

בשלמא באוב וידעוני, למד רש"י (מתוך לשונות הכתובים המיוחדים בענין זה – "אשר תפנה" ו"יהיה בהם") "חדש שגם החוטא בלא התראה ראוי לעונש כרת (כמשנ"ת בארוכה במדור זה בש"פ קדושים תשס"ז. עיי"ש); אבל מנין למד להוסיף ולחדש שכן יהיה גם "בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת"?

גם אם באוב וידעוני מצינו מקור לחדש שעונש כרת ניתן גם בלא התראה, אבל "אין לך בו אלא חידוש";

ולכאורה, את שאר חייבי מיתות, מסתבר להשוות למה שכתוב במעביר לזרעו למולך, שעונש הכרת נאמר במי שחטא בהתראה, ורק שבית דין לא המיתוהו (מאיזה טעם שיהיה) ולכן באים ונפרעים ממנו מן השמים –

אבל החוטא בלי התראה כלל הוא ענין בפני עצמו, ולא ייענש בעונש כרת!

ג. והביאור בזה:

המקור והטעם לכך שרש"י לומד מדין אוב וידעוני על "כל חייבי מיתות שנאמר בהם

כרת" – הוא מצד מקומו של הכתוב דידן, שאומר דרשני.

כי הנה, במעביר מזרעו למולך, שכנ"ל נאמר בו הן מיתה והן כרת – הרי שני העונשים נאמרו זה אחרי זה, **בחדא מחתא**;

אולם בנידון דידן, יש דבר פלא:

בתחילה, מיד לאחר דין מעביר מזרעו למולך, מזכיר הכתוב את אוב וידעוני לענין חיוב כרת ("והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים . . והכרתי אותן" – כ, ו); לאחר מכן אומר הכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים . . כי אני ה' מקדשכם" (כ, ז-ח); לאחר מכן מונה הרבה עבירות שנאמר בהם עונש מיתה ("איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת וגו'" – כ, ט-כא); לאחר מכן ממשיך בדברים כלליים: "ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי . . ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" (כ, כב-כו); ורק לאחר כל זה, הפסוק האחרון של הפרשה מזכיר את עונש מיתה באוב וידעוני: "ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו וגו'".

נשאלת השאלה: מה הטעם שהכתוב מזכיר את עונש מיתה באוב וידעוני **שלא** במקומו – שלא בסמיכות לעונש הכרת באוב וידעוני, ואפילו לא בסמיכות לשאר חייבי מיתה, אלא כענין בפני עצמו, בסיום הפרשה ממש?!

ועל כך מיישב רש"י, שהדבר בא כדי שנלמד מאוב וידעוני על כל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת, שחיוב הכרת יהיה גם **"בלא התראה"**:

מצד הסברא היה אפשר לומר (כנ"ל ס"ב), שעונש כרת הוא דוקא במי שעבר עבירה בהתראה, באופן שחייב מיתת בית דין, ורק שמאיזה טעם בית דין לא הצליחו להענישו וכו'.

וגם לאחר שלמדנו באוב וידעוני שיהיה חיוב כרת גם בלי התראה, היה אפשר לומר שזהו דין מיוחד באוב וידעוני דוקא.

ולזה נאמר הפסוק "כי יהיה בהם אוב וגו'", דוקא "כאן", בסיום הפרשה ממש, ולא "למעלה", בכדי שנלמד מאוב וידעוני על כל "חייבי מיתות שנאמר בהם כרת" שנכתבו **בינתיים**, בין הפסוק המדבר על עונש כרת באוב וידעוני – לבין הפסוק המדבר על עונש מיתה באוב וידעוני, ועל כל כיוצא בהם;

וכאילו נאמר: פרשה זו של חייבי מיתה מתחילה ומסיימת בדין אוב וידעוני, כי כל הפרשה היא בעצם ענין אחד (הכולל כמה פרטים), שיסודו בהבדל שמצינו לענין אוב וידעוני.

זהו איפוא הטעם ששני הפסוקים כתובים במרחק זה מזה, כשביניהם נזכרים מקרים רבים נוספים של חייבי מיתות – כדי ללמדנו שהלכה זו שלמדנו מתוך שני הפסוקים אינה מוגבלת לאוב וידעוני בלבד, אלא היא באה ללמד גם על כל חייבי המיתות שנמנו בין שני הפסוקים, ולכל הדומים להם.

לא הי' לובש בגדי לבן לגדולתו

ויעש כאשר ציוה ה' את משה להניד שבו של אהרן שלא הי' לובשן לגדולתו אלא כמקיים גורת מלך (טו, לד. רש"י)

יש לבאר הטעם ששבח זה נאמר דוקא על לבישת בגדי הלבן של יום הכיפורים, ולא על לבישת בגדי זהב של כהן גדול כל ימות השנה, שהם לכאורה מפוארים יותר מבגדי הלבן, ובהם לכאורה גדול יותר החשש שהכהן הגדול ילבשם "לגדולתו":

המיוחד בבגדי הלבן של יום הכיפורים הוא שהם נלבשו רק פעם אחת, כפרש"י לעיל (פסוק כג): "לא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום כיפורים אחר". ולכן דוקא בבגדים אלו יש מקום לחשוב שהכהן "לובשן לגדולתו", שהרי בגדים אלו נעשו במיוחד בשבילו, ומדי שנה בשנה נעשים עבורו בגדי לבן חדשים.

משא"כ בגדי הזהב שאין בהם דין זה, אין קס"ד שהכהן הגדול ילבשם "לגדולתו", שהרי אין בגדים אלו מיוחדים לו, וגם הכהן הגדול הבא אחריו יכול ללבושם.

(ע"פ לקיטי שידות ה"ז עמ' 181)

אכילת צונן והקרבת קרבן שלא כדין

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן גו'. דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש גו'. בזאת יבא אהרן אל הקדש גו'.

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגי' - מזה ת"ל, הי' רבי אלעזר בן עזריה מושל משל, לחולה שבכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב כו'. בזאת יבא אהרן וגי' - ואף זו לא בכל עת כי אם ביום הכפורים (טו, א-ג. רש"י)

יש לבאר, ששתי הדוגמאות שבמשל - "אל תאכל צונן" ו"אל תשכב בטחב" - הן כנגד שני האיסורים שנאמרו בכתוב:

אכילת צונן - היא משל להקרבת קרבן שלא כדין, שהרי הקרבנות נמשלים למאכל, כמ"ש "את קרבני לחמי"; ושכיבה בטחב היא משל לכניסה לקדש הקדשים שלא כדין, שענינה עצם השהי' במקום שאסור לשהות בו.

ואלו הם שני האיסורים שנאמרו כאן: "ואל יבא בכל עת אל הקדש" - אפילו בהקרבת קרבנות, שהקרבת קרבנות זו היא שלא כדין, בדוגמת אכילת צונן; "בזאת יבא אהרן אל הקדש" - שלא להכנס לקדש הקדשים (אפילו ביוהכ"פ) בלא קרבנות, שהאיסור הוא על עצם השהי', בדוגמת שכיבה בטחב.

(ע"פ לקיטי שידות ה"ז עמ' 182)

צניח של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

להיות קדוש – כיצד?

מהי מצוות "קדש עצמך במותר לך"? / במה אין צורך להבדיל את ישראל מאומות העולם? / מדוע אסור לגוי לשמור שבת? / וכיצד ניתן להצליח להתגבר על תאוות היתר? עבודת הפרישה מדבריי מותרות



שלושה ציוויים נאמרו ראשונה בפרשתנו, בסמיכות זה לזה (יט, ב-ג):

א. "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם".

ב. "איש אמו ואביו תיראו".

ג. "ואת שבתותי תשמורו".

ומכיוון שכל פרט בתורה הוא מדויק בתכלית, מובן שאם באו שלושת הציוויים הללו זה אחר זה, ישנה שייכות מהותית ביניהם.

יש לבאר היטב את מהות הציווי "קדושים תהיו", ואזי יוכן כיצד שמירת השבת מסייעת וגורמת לקיום הציווי "קדושים תהיו", ואשר ציוויים אלו שייכים באופן מיוחד למצוות "איש אמו ואביו תיראו".

"קדש עצמך במותר לך"

אודות המצוה "קדושים תהיו", כתב הרמב"ן (פרשתנו יט, ב) שמהותה היא שיפרוש האדם מדברים המותרים לו, ויתקדש ויבדיל עצמו לעבודת השם, וכפי שציוו חז"ל (יבמות כ, א) "קדש עצמך במותר לך".

ישנם כאלו החושבים ש"קדש עצמך במותר לך" הוא הידור מצווה וזהירות מיוחדת, ואינו חובה גמורה, אך מדברי הראשונים (רמב"ן שהובא לעיל, ס' חרדים סוף מ"ע מה"ת בשם גאון ורשב"ץ. וראה תניא פ"ל) מוכח שזוהי מצווה מן התורה. ואם כן, חשיבותה ותוקפה הם כמו בשאר המצוות דאורייתא, שהרי ציוו חז"ל (תנחומא עקב ב. ועוד) "אל תהא יושב ושוקל מצוותי של תורה. . קלה שבקלות וחמורה שבחמורות שווין".

ובמהותה של מצווה זו ביאר הרמב"ן שאסור לו לאדם לומר "הרי פרשתי ממאכלות

אסורות ודי לי, ובמותר אהי' בסוכאי יין בזוללי בשר למו", אלא עליו למעט בענייני מותרות ולהבדיל ולקדש עצמו מהם.

איך נבדלים ומתקדשים מן הגויים?

על עניין זה, של ההפרשה וההתקדשות מענייני מותרות, נאמר בסוף פרשתנו (כ. כו) "והייתם לי קדושים . . . ואבדיל אתכם מן העמים", כי דווקא במצוות "קדש עצמך במותר לך" מתבדלים בני ישראל מן אומות העולם, ולא על ידי שאר ענייני התורה ומצוותיה.

התקדשות, היינו התבדלות, אינה שייכת בדברים שנבדלים בעצם מהותם זה מזה. עניינים אלו אין צורך להבדילם, כיוון שהם מובדלים ועומדים כבר מצד עצמם. ההתקדשות שייכת ונצרכת רק בדברים שדומים זה לזה, ולמרות זאת, מקדשים ומבדילים אחד מהם שיהי' נעלה ומקודש מן השאר.

וממילא, ההבדלה בין ישראל לעמים אינה נחוצה בענייני תורה ומצוותי, לפי שבתחום זה אין לאומות העולם שייכות כלל, כפי שנאמר "מגיד דבריו ליעקב . . . לא עשה כן לכל גוי" (תהלים קמו, יט-כ). ההבדלה והקידוש שייכים בענייני הרשות, שבהם לכאורה ישראל ואומות העולם שווים, ומכל מקום מצווה התורה: "קדושים תהיו" – הוו קדושים ומובדלים מן הגויים גם בענייני ועסקי הרשות!

והנה, כאשר מצווה הקב"ה את היהודי שעסקי הרשות שלו יהיו קדושים ומובדלים מעסקי הרשות של הגוי, ושיפרוש ויקדש את עצמו מן התאוות הגשמיות, מתעוררת תמיהה:

בכלל, העניינים הגשמיים נבראו באופן שהם מסתירים על השי"ת, וכאשר יהודי חי בעולם ומשתמש בדברים גשמיים, כיצד הוא יכול להבדיל את עצמו ולהתקדש מן הגשמיות? ובפרט בזמן הגלות, כאשר החושך הוא כפול ומכופל, ואור הקדושה נעלם ונסתר מאוד, כיצד ניתן לדרוש מיהודי שיצליח להתקדש ולהתבדל מתאוות העולם?

ועל כך מסיים הכתוב (יט, ב. כ. כו) "כי קדוש אני". יהודים מחוברים ודבוקים בהשי"ת בכל מקום ומצב שבו הוא נמצאים, וממילא כאשר קשורים ל"אתה קדוש", יש בכוחם להיות בבחינת "גוי קדוש" גם בענייני החולין, וכפי שיתבאר לקמן.

מיהו המחנך העיקרי של הילד?

כאמור, הנה מיד לאחר הציווי "קדושים תהיו" באו עוד שני ציוויים: "איש אמו ואביו תיראו", ו"את שבתותי תשמורו". ויש לבאר כיצד ציוויים אלו קשורים עם הציווי "קדושים תהיו".

דרכו של יהודי אינה לקדש רק את עצמו, אלא הוא מחויב להחדיר את חובת ההתקדשות גם אצל בני ביתו. כבר על היהודי הראשון, אברהם אבינו, נאמר (וירא יח, יט) "אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'". וכן היא דרכו של כל יהודי לקדש את עצמו, ולחנך לכך גם את בני ביתו.

חובה זו נרמזת במה שבסמוך לצייווי "קדושים תהיו", מזהיר הפסוק "איש אמו ואביו תיראו", שבכך נרמזת חובת החינוך. מחנכיו הראשונים של הילד הם אביו ואמו, ועליהם להחדיר ולהשריש בילד את ההרגשה שהם שונים מכל העולם, והם חלק מגוי קדוש. ובנוגע לעניין החינוך הסדר בכתוב הוא "אמו ואביו", והטעם לכך שהקדים את האם לאב, הוא משום שהיא עקרת הבית, ועיקר החינוך בפועל מוטל עליה. והצייווי השלישי, "ואת שבתותי תשמורו", הוא המורה את הדרך כיצד ניתן להתקדש מגשמיות העולם ולהנחיל את הדרך הזו גם לבני ביתו, וכפי שיתבאר להלן.

מדוע שמירת השבת שייכת רק לבני ישראל?

יום השבת הוא אות וסימן בין השי"ת לבני ישראל. כאשר שומרים בני ישראל את השבת, הם מקבעים ומחזקים בליבם את "אמונת חידוש העולם" (חינוך מצוה לא), ואת הוודאות שהקב"ה בורא את העולם ומנהיג אותו תמיד.

אמונה זו, היא מיוחדת אצל בני ישראל, ואינה שייכת באומות העולם, ואכן לנכרי אסור לשמור את השבת, ועד ש"עכו"ם ששבת חייב מיתה" (סנהדרין נח, ב). וזאת, משום שהאמונה המיוחדת של יום השבת שייכת דווקא לבני ישראל ולא לאומות העולם.

ויש לבאר את עניין האמונה המיוחדת שביום השבת, שנקראת בשם "שבת להוי" (יתרו כ, ט), ובהקדים ביאור ההפרש בין שמותיו של הקב"ה שם "הוי" ושם "אלקים":

כאשר הקב"ה נמצא בגילוי, אין שום מקום למציאותם של העולמות, והכל בטל ומבוטל לפניו ית', ואין שום מקום למציאות איזה דבר כלל. ולכן, בריאת והנהגת העולם היא על ידי שהקב"ה מצמצם את אורו הגדול, והוא מסתתר ומתעלם באופן שיהי מקום למציאות הנבראים והנהגת הטבע.

צמצום זה מתבטא בשמו של הקב"ה: כאשר הקב"ה נגלה בעצמו, הוא נקרא בשם "הוי", ואילו כאשר מצמצם את אורו בשביל בריאת העולמות נקרא הוא בשם "אלקים", וכמובא בסה"ק (פרדס שער יב (שער התיבות) פ"ב ועוד) ש"אלקים" בגימטרי "הטבע". ואכן, כסיפור בריאת העולם מופיע שם אלקים ל"ב פעמים (זהר ח"ג רטז, ב ועוד), משום שהימצאות הנבראים היא על ידי שם אלקים המצמצם דווקא.

אך כל זה הוא בששת ימי המעשה שאז יש צמצום בגילוי אורו ית', אך בקשר ליום השבת נאמר שהיא "שבת להוי", שלמעלה מן הצמצום ולמעלה מן הטבע.

ומעתה יובן מדוע שמירת השבת שייכת לבני ישראל דווקא ולא לאומות העולם:

גם אותם גויים שמאמינים שהשי"ת ברא את העולם, הרי הם טועים לומר שלאחר בריאתו הוא אינו מנהיג אותו רח"ל, אלא "עזב ה' את הארץ" (יחזקאל ח, יב), ונתנה בידי הכוכבים והמזלות וכוחות הטבע (ראה בארוכה ספר המצוות לאדמו"ר הצמח צדק (דרך מצוותיך) ו, א ואילן. ספר המאמרים מלוקט אדר-סיון עמ' קכח ואילן).

ולעומת זאת, בני ישראל מאמינים באמונה שלימה שהקב"ה בורא את העולם ומנהיג אותו בתמידיות, ואין לכוחות הטבע עצמם שום שליטה והנהגה בעולם. בני ישראל יודעים שכוחות הטבע הם כגרון ביד החוצב: כשם שאין לגרון שום בחירה ופעולה משלו אלא החוצב פועל על ידו, כך אין לכוחות הטבע שום הנהגה משלהם אלא הנהגת העולם כולה היא על ידי הקב"ה עצמו.

ומכיוון שבני ישראל מאמינים בהשי"ת שלמעלה מן הטבע, ויודעים שאין לכוחות הטבע שום בחירה והנהגה משלהם, ממילא קשורים בני ישראל עם השי"ת שלמעלה מן הטבע, ואינם צריכים להתחשב עם הטבע. וכן מצינו בכתוב (ירמ' י, ב) שאומות העולם יראים מ"אותות השמים", שהם עניינים שעל פי הטבע, אך לבני ישראל נאמר "מאותות השמים אל תחתו", וזאת, משום שהם קשורים עם השי"ת שלמעלה מן הטבע.

ולכן, מצוות השבת שהיא הקשר עם שם הוי' שלמעלה מן הטבע, ניתנה רק לבני ישראל ולא לאומות העולם שאינם מקושרים להוי' שלמעלה מן הטבע.

כיצד ניתן להתקדש גם בענייני חולין?

ומעתה יש לבאר את השייכות בין שלושת הציוויים בריש פרשתנו:

תחילה מצווה הכתוב "קדושים תהיו", והיינו להתבדל ולהתקדש גם בעניינים הגשמיים וצרכי הגוף והפרנסה, "קדש עצמך במותר לך".

לאחר מכן, ממשיך הכתוב ומזהיר "איש אמו ואביו תיראו", והיינו עניין החינוך. אסור לו לאדם להסתפק בכך שהוא מתקדש ומבדיל עצמו מן הדברים הגשמיים, אלא מחויב הוא לחנך בכך גם את ילדיו.

והדרך לפעול את הקדושה בעניינים הגשמיים, היא על ידי "זאת שבתותי תשמורו", היינו על ידי "שבת להוי'", וההתקשרות בשם הוי' שלמעלה מן הטבע:

יהודי מחזק את אמונתו בכך שהוא אינו מוטל תחת חוקי הטבע אלא קשור עם השי"ת שלמעלה מן הטבע, ונתון להשגחתו הפרטית בכל ענייניו. ואזי יכול הוא לקדש גם את ענייניו הגשמיים שיהיו גם הם באופן של קדושה.

כי כאשר ברור ופשוט אצלו שגם ענייני ה"חולין" קשורים להשי"ת ומונהגים על ידי "קדוש אני", על ידי השי"ת שלמעלה מן הטבע, ממילא הוא יכול לפרוש מן המותרות ולהחדיר קדושה בעסקי החולין. ואזי נעשה היהודי קדוש ומובדל מאומות העולם גם בתחום זה, בבחינת "קדושים תהיו".

והנה, יהודי שעמל להחדיר את הקדושה בכל ענייניו הגשמיים והטבעיים, הרי הוא עושה מהם מקדש ומשכן לו ית'. וזהו מה שאומר הכתוב בהמשך הפרשה "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו", סמך שבת למקדש, כי על ידי עבודת השבת, שיהודי קשור בכל ענייניו לשם הוי' שלמעלה מן הטבע, הרי הוא עושה מכל ענייניו מקדש לבורא ית'.

עבודת התורה ועבודת התפילה

וכל אדם לא יהי באהל מועד כבאו לכפר בקדש
עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל
ת"ר, מעשה כבהן נדול אחד שיצא מבית המקדש והו אולי
מלי עלמא בתרי, כיון דהוינהו לשמע'י ואבטליון, שבקרו
לדידי ואולי בתר שמעי' ואבטליון. לסף אתו שמעי' ואבטליון
לאיפסדי מיני דבהן נדול, אמר להן ייתן בני עממין לשלם.
אמרו לי, ייתן בני עממין לשלם דעברין עוברא דאהרן, ולא
ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עוברא דאהרן
(שב, יד, יזמא עא, ב)

יש לבאר תוכן חילופי דברים אלו, שבוודאי
אין לפרשם כפשוטם:

החילוק בין ענינו של הכהן הגדול לענינם
של שמעי' ואבטליון הוא, שהכהן הגדול
ענינו קו העבודה והתפילה (בפרט במוצאי
יום הכיפורים, שמתפללים בו ה' תפילות),
ואילו שמעי' ואבטליון היו נשיא ואב בית דין,
שענינם לימוד התורה.

והנה, כשראה הכהן הגדול שהציבור הולך
אחר שמעי' ואבטליון, היינו שמגדילים את
כבוד התורה למעלה מכבוד התפילה, העיר
להם שאף שנכון הדבר לגבי שמעי' ואבטליון
עצמם, שהם "בני עממין", והתורה שייכת
גם לגרים, אבל בני אברהם יצחק ויעקב -
עיקר מעלתם היא בעבודת התפילה, שהיא
בזכות מעלת אבות (וכמו שמזכירים בתחלת
התפילה "אלקי אברהם כו").

וענו לו שמעי' ואבטליון, שאפילו אהרן
הכהן, שעבודתו עבודת התפילה - הי' "אוהב
שלום ורודף שלום", היינו שנזקק גם למעלת
התורה, שניתנה לעשות שלום בעולם. ואילו
בן אהרן שאינו נוהג בדרכי אהרן, היינו
שמשתפק בתפילה בלבד, ואינו כולל בעבודתו
גם את התורה - הרי חסר אצלו ענין השלום.

(ע"פ תורת מנחם - התעודיות הנ"ב עמ' 355 ואילך)

גם בעל עסק יכול!

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן
בקרבכם לפני ה' וימותו
(שם, א)

צריך ביאור: כיון שציווי זה נאמר "אחרי
מות שני בני אהרן", מדוע לא נאמר הציווי
בכתוב מיד לאחר מאורע זה, אלא לאחר
הפסק כמה וכמה פרשיות?

ויש לומר:

ידועים דברי האור החיים הקדוש בריש
פרשתנו, שמיתת בני אהרן באה מחמת
דביקותם הגדולה בה' יתברך, בבחינת "רצוא"
וכלות הנפש. ולכן נאמר מיד לאחר" הציווי
"יין ושכר אל תשת", היינו שאין לעבוד את
הש"ת במדריגת "רצוא" בלבד, שהיא בחינת
"שתויי יין" ברוחניות, אלא צ"ל גם עבודת
השם בבחי' "שוב", כי תכלית המטרה בבריאת
העולם היא להישאר נשמות בגופים, ולעבוד
את ה' יתברך בקיום התורה והמצוות.

אלא שכל זה מובן בנוגע למי שהוא
בבחינת "יושב אהל", שעוסק בעניני תורה
וקדושה, שלאחר ה"רצוא" צריך הוא להיות
בבחינת "שוב", ולעסוק בתורה ובמצוות.

אבל מי שעסקו בעניני העולם, ובא לידי
הרגש ה"רצוא" מתוך הרגשת הרע שבעולם
הזה, המעורר בו את הרצון להינתק מהעולם
ולהדבק בה' יתברך - איך נאמר לו לקיים את
ה"שוב", והלא הוא מתעסק בעניני העולם
הזה, ויש חשש שיפול שוב חלילה.

ולכן הפסיק הכתוב לאחר הציווי "יין
ושכר אל תשת", בפרשיות העוסקות בפרטי
דיני טומאה וטהרה, להורות איך יכול האדם
לטהר ולתקן את עצמו ואת העולם, ובזה
מבואר איך יכול כל אדם לבוא לידי "שוב",
ולעסוק גם בעניני עולם הזה מתוך טהרה,
בדרך התורה ומצוותי'.



דין פקו"נ בכה"ת ובשבת

יפלל במה שנכפלה הילפותא דפקו"נ דוחה איסור נבי שבת אף שכבר נאמר לכל דיני התורה / ידקרק בלשונות הרמב"ם בזה ועפ"ז יסיק הגרד המיוחד שרמזו נבי שבת

יעבור ואל יהרג שנא' במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם, ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו" [וממשיך בהל' ו שם דלאו דוקא באונס כהאי גונא, אלא אף סכנת חולין]; ושוב חזר וכפלו גבי שבת ביחוד, בהל' שבת פ"ב ה"ג "ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם".

ובפשטות נראה החילוק בין דברי הרמב"ם, בהקדים דבהל' שבת הוסיף שם ה"ב שהוא מצד נקודה כללית בתורה, "הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם" (והמשיך עוד נגד האפיקורוסים שלפי משפטיהם המעוותים יש כאן חילול שבת כו'), מה שלא הוסיף בהל' יסוה"ת שם. וי"ל כי בכל המצוות הוא רק דין פרטי ומיוחד בפ"ע דהסכנה דוחה האיסור, היינו דאין הפי' שבכה"ג לא חלו חיובי כל המצוות אלא החיובים ישנם ורק שמ"מ פקו"נ דוחה אותם; משא"כ בשבת כבר כ' הרמב"ם שם "שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן", היינו דלא הויא בגדר דחיה, שפקו"נ גובר נגד איסור שבת שחל כאן, אלא גדר הדבר הוא שבמקום פיקוח נפש אין שבת כלל לפנינו

ביומא דף פה. שקיל וטרי הש"ס מנין ילפי' שפקו"נ דוחה שבת, ומסיק דהלימוד שאין עליו פירכא הוא ממקרא דפרשתנו "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" – "וחי בהם ולא שימות בהם". ולכאור' צ"ע הא כבר קיי"ל בכל דיני התורה ד"אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכת דמים" (יומא לעיל פב. כתובות ט.), ואמאי בעינן ילפותא מיוחדת בזה לענין שבת נועיי' גבורת ארי, תוספת יוה"כ ושיח יצחק בסוגיין]. ובאמת דכבר אמרו בסנהדרין עד. דבכל עבירות (מלבד ג' החמורות) "יעבור ואל יהרג", ופרש"י שם (ובכ"מ) דהיא גופא ילפי' מפסוק דידן, "וחי בהם ולא שימות בהם" (וכן מוכח מסוגיא דסנהדרין גופא במאמר ר"י גבי ע"ז בצנעא ואכ"מ. ועיי' ע"ז כז: נד.). ומזה שהביאו הש"ס בדרך חידוש הכא גבי שבת נראה דאינו הלימוד הרגיל לשאר דיני התורה, ודרוש ביאור, ומה גם דהלא כתוב זה לא מיירי כלל בשבת ביחוד אלא בכל "חוקותי גו' משפטי".

והנה הרמב"ם אף הוא הביא לימוד זה הן לענין כל התורה, ברפ"ה מהל' יסוה"ת "כשיעמוד עכו"ם ויאנוס את ישראל לעבור אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגנו

דפקו"נ דוחה את השבת, כי לשון הש"ס הנ"ל מדגיש רק את חשיבות הדבר שמצד פקו"נ ושפיכות דמים כו', משא"כ הרמב"ם הדגיש הא דהוי גם דין גמור בדיני שבת, שמצד הל' שבת "אסור להתמהמה בחילול שבת לחולה". וע"ז הביא הלימוד ד"וחי בהם", דמשם למדנו גדר זה המיוחד, דהוי דין בשבת גופא, כמשי"ת.

והנראה בזה, דהנה נוסף ללימוד (לכל דיני התורה) ממש"נ "וחי בהם" (לימוד שאין עליו פירכא), כנ"ל – מצינו עוד לימודים להלן בסוגיין, ואחד מהם הלימוד ממש"נ "ושמרו בני ישראל את השבת", דלפי" שם פה: "אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה", ומהנפק"מ בין לימוד זה להלימוד ד"וחי בהם" [מלבד מה שלימוד זה בפשטות הוא דין פרטי בנוגע לשבת (מיהו יעו"י במאירי שם ע"א גבי חילול בשביל הצלת חיי שעה, ובתוספת יוה"כ כאן ד"ה ר"ש בן מנסיא, ואכ"מ), משא"כ הלימוד "וחי בהם" נוגע לכל המצוות כנ"ל, ועוד חילוק, שמצד הלימוד ד"ושמרו" נמצא שהסיבה היא לצורך השבת גופא – "כדי שישמור שבתות הרבה" (ובל' רש"י שם "כדי לעשות שבתות אחרות יזהרו בשבת זו בקיום שמירת שבתות הרבה"), משא"כ מצד הלימוד "וחי בהם" אין הדבר לצורך קיום המצוות של הלה, אלא לשם הצלת נפש מישראל – הנה עוד זאת], דיש חילוק בין הלימודים בגדר החילול, כי מצד גדר "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה" הרי ה"מעשה" הנעשה בשבת זו הוא פעולה של חילול שבת, אלא שהוא חילול כזה שמחוייב בו האדם מצד מצות שבת בכלל, "שבתות הרבה"; משא"כ מצד גדר "וחי בהם ולא שימות בהם", הנה (א) הנדון הוא קיום המצוות בכלל, שקיומן צריך להיות באופן של "וחי בהם", (ב) הלימוד הוא (לא בנוגע למעשה החילול העומד מנגד למצוות כביכול, כי אם) בנוגע לקיום המצוות הללו גופייהו, היינו שזהו פרט בקיום המצוות,

(בדברים שצריך החולה) ונעשית כחול [ועיי' במ"מ להלן הי"א דלפי דברי הרמב"ם הללו בחולה מסוכן לא אמרי' "וכל שאפשר לשנות משנין" כמו שאמרו גבי חולה סתם, אלא הכא "לכל צרכיו מחללין ואע"פ שאין במניעת דבר שעושין לו סכנה"]. ובסגנון אחר: בשאר המצוות הוי בגדר דחוויה, ובשבת הוא בגדר הותרה, דמלכתחילה לא נאמר כאן האיסור (עיי' ר"ן גאון שבת קלג. גדר זה בכמה דברים).

ועדיין יש לדון בזה, כי [נוסף על עיקר הקושי לחלק כנ"ל מהא דמשמעות התחלת לשון הרמב"ם "דחוויה היא שבת אצל סכנת נפשות כשאר כל המצוות" היא שבשבת ובכל המצוות הוא בגדר אחד, ומה גם שאשכחן להדיא מי שנקט (ראה כס"מ להלן הי"א) דלשי' הרמב"ם שבת לגבי חולה דחוויה היא ולא הותרה; הנה בכלל] עדיין טעמא בעינן, דלכאורה מש"כ הרמב"ם בהל' שבת הוא יסוד השייך למהותם של "משפטי התורה" בכלל, כלשונו, היינו דקאי במצוות בכלל (וכנ"ל דפשטות הכתוב "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" הוא בכל המצוות), ומפני מה מ"מ לא נקט הדבר בהל' יסוה"ת גבי כל המצוות, וס"ל גדר זה מודגש בעיקר בשבת.

ועוד איכא לאקשווי דגבי שבת לא הביא הרמב"ם הילפותא "וחי בהם ולא שימות בהם" לענין עצם הדבר שפקו"נ דוחה את השבת (שהזכיר לפני"ז), אלא אהא ד"אסור להתמהמה בחילול שבת" בכה"ג, ולכא"י תמוה מה ששינה מן הש"ס דלימוד זה הובא לעצם הדבר שפקו"נ דוחה את השבת.

והנה המפרשים נקטו (עיי' מ"מ והגהמ"י) דמקור הדין דאסור להתמהמה הוא מהא דאמרו (ראה ירוש' יומא פ"ח ה"ה. וראה יומא פד:) "הזריו הרי זה משובח והשואל הרי זה שופך דמים" (כ"ה הוא הלשון במ"מ). ולפי"ז יל"ע כמה ששינה הרמב"ם ונקטו בל' של **איסור** ולא כלשון הש"ס. וי"ל שבוה רמז לגדר הדין

וענין זה ילפי מהלימוד ד"אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם", דמיירי במצוות בכלל - כי באמת הענין הנ"ל קיים בכל המצוות. ולא רק משום מש"כ החינוך מצוה לב גבי שבת "לפי שסבת עשיית המצוה הוא האדם וקיום הסבה הוא קיום הכל" (ועל כן "דוחין הכל מפני הצלת נפשות וכל הזריו לחלל שבת ה"ז משובח"), אלא עוד זאת - ומטעם דברי החינוך עצמם - לפי שכל המצוות סיבתן "הוא האדם" ומהות כולן בתוכנן היא אות בין הקב"ה לעם ישראל, שהקב"ה בחר בהם; אלא שבמיוחד ובמפורש, בתור תוכן מיוחד דמצוה זו - הדבר ישנו בשבת דוקא. ולפיכך גם הלימוד "וחי בהם" הוא לימוד מיוחד בנוגע לשבת - פקו"נ דוחה את השבת.

ובכ"ז זה מתבאר שפיר אמאי הוצרכו בגמ' ללימוד מיוחד לגבי שבת (אלא שלבסוף נמצא ממנו מקור לפיקוח נפש שדוחה בכל התורה, והיינו כנ"ל, כי בשבת ניכר יותר תוכן דין זה דפיקוח נפש דוחה, ומהתם ילפינן לשאר התורה, והבין).

ועפ"ז מוכן גם מש"כ הרמב"ם גבי שבת "ואסור להתמהמה כו' שנא' כו' וחי בהם ולא שימות בהם", ומזה למד בנוגע לכל משפטי התורה - "הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם", כוונתו בזה ללמוד מכאן גם לגבי כל משפטי התורה, שאין פירוש הדבר שבמקום סכנה לא נאמרו המצוות, ואזי אין האדם מחוייב בהן, אלא - ש"משפטי התורה" גופא מורים, שבמקום סכנה משפטי התורה הם להציל נפש זו (לפי שכל משפטי התורה בכלל הם "רחמים וחסד ושלום בעולם"). אלא שמ"מ הזכיר הדבר דוקא גבי שבת, וממנה למדין, כי בגלוי ובמודגש הדבר ישנו בשבת, כנ"ל.

ובנדון דידן - שבחילול זה יש קיום המצוה דשמירת השבת. היינו, שאין זאת רק על דרך השלילה וההיתר, שחילול שבת במקום סכנת נפשות לא חשיב חילול שבת, אלא אף בתור ענין חיובי - שעשייה זו קרויה שמירת שבת, דעצם מעשה החילול לצורך פקו"נ - ענינו הוא שמירת שבת.

והענין בזה, כי גבי שבת נאמר "את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם", ופרש"י "אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה". וכיון שתוכן מצות שביתת השבת הוא "אות היא ביני וביניכם - שבחרתי בכם", הרי בשעה שאחד מישראל נתון במצב של סכנת נפשות נמצא חסר בעצם ענינה של השבת גופא, וא"כ כאשר נעשה חילול שבת לצורך פקו"נ אין זאת רק שמתקיימת מצוה של פקו"נ אלא העושה זאת מקיים בכך (ענין עקרי ב) שמירת שבת - קיום ה"אות היא ביני וביניכם". ר"ל, ה"אות" מתקיימת לא רק ע"י הנפעל - בכך שהציל המחלל נפש מישראל (אשר על ידה מתקיימת מציאות האות דשבת), אלא יתירה מזו - עצם מעשה החילול מראה ומביע את האות "ביני וביניכם", דכאשר אדם מציל נפש מישראל הנתונה בסכנה בשבת הנה ע"י חילול השבת להצלתה הוא מקיים ומחזק את ה"אות" . . ביני וביניכם", שהרי ביטול מצוה מפני קיומו של איש ישראל מבטא חשיבות מציאותם של ישראל ובחירת הקב"ה בעמו; היינו דהשבת מורה ודורשת שיש לבצע פעולה זו (של חילול שבת) לצורך השבת, לשם ה"אות היא" (עם נפש מישראל - "וביניכם"), וכשמחלל השבת לצורך זה - הרי בכך הוא "שומר" ומחזק עתה את תוכנה של השבת המחוללת עצמה (משא"כ מצד הענין ד"חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה" - הרי סוכ"ס שבת זו עצמה מתחללת ומתחללת, ורק שהשיענו רחמנא ששמירת שבתות שיהיו עי"ז בעתיד מצדיקה ומתירה חילול זה, וק"ל).

הזרדת היום

מכתבי עצמו והזרדה בעבודת השי"ת בזמני היום יום

מושב זקנים בקדושה

נ.ב. מצו"ב קטע משחת שבת מברכים אלול, ובטח יוכל לנצלו באופן המתאים בין תושבי המושב זקנים, שיחיו.

(תרגום מאגרות קודש ח"ד עמ' תנח ואילך - אגרות קודש מטרונמות ד"א עמ' 932 ואילך)

בעתו קבלתי מכתבו . . ושמחתי לקרות בו שהדווינט מתנהג בטוב בנוגע להמושב זקנים ותקנו הענינים שדרשו תיקון ליתן מקום מיוחד לביהכ"נ שלא יבלבלו להם.

זה שכותב שעושים לו קישוים וכו' - לא ידעתי אם כדאי לנקוט זה ברציניות, ובפרט שיכול להיות בזה חלק מעצת היצר להתערב שלא לתת מקום לתקונים אלו שבידו ויכולתו לתקן, במילא מנסה הוא היצר מצד זה, ואין כדאי להשמע לו, וצריכים לעיין בטוב אופני הסתה שלו, שלפעמים מתלבש 'אין א חסידישער קאפאטע' [= בלבוש חסיד], וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בזה [ראה לוח 'היום יום' כג סיון]...

(אגרות קודש ח"ד עמ' קכח)

הפצת היהדות והמעיינות

במענה על מכתבו . . בו כותב אשר נסתדרו בבית מגורם החדש [בבית אבות] דורא. הנה יהי רצון שיהי בשעה טובה ומוצלחת, וינצל האפשריות שניתנה לו להפיץ תורת החסידות הדרכותי ומנהגי בין אנשים כאלו שלולי זאת לא היו יודעים עד"ז, ובדרכי נועם ובדרכי שלום לא רק בהבית בו דרים אלא בכל העיר כולה, שעל פי ד"ת היא כד' אמותיו של האדם בהנוגע לעניני עירובין, וכידוע ביאור ענין העירוב מבואר בהמשך דמצה זו תר"מ. ויהי רצון שיהי זה מתוך בריאות הנכונה ובשמחה וטוב לבב. בברכה לבשורות טובות.

(אגרות קודש ח"א עמ' רלא-ב)

"שתולים בבית ה'"

בנועם קיבלתי הידיעה על דבר חנוכת הבית של מושב-זקנים החדש, וידוע גודל הענין של "זהדרת פני זקן" כמבואר בכמה מקומות...

ויהי-רצון שיקויים בכל אחד ואחת מהדרים בו - "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו", ובפרט על ידי השתתפותם בתפילה ובשיעורי תורה בבית הכנסת ובבית המדרש של מושב זקנים זה, שהרי הבטחה האמורה "עוד ינובון בשיבה" באה בהמשך להכתוב קודם - "שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו", וכמבואר בפירושי חכמינו ז"ל אשר "בית ה'" ו"חצרות אלקינו" - ובשניהם באופן של "שתולים" ו"יפריחו" - המדובר הוא בתפילה ובתורה.

(מכתב קיץ תשל"ט)

מושב זקנים כשר וטהור

קבלתי מכתבו . . בו כותב שהוא משגיח על כשרות במושב זקנים של הג'וינט, וקשה לו לפעול את מה שרוצה, כי לא בכל רוצים לציית למה שרוצה, ושואל האם יעבור להתעסק ב...

דעתי היא, שמאחר שהשי"ת נתן לו דבר כזה, מקום שביכולתו לסייע שהמושב זקנים יתנהל בכשרות, ובדאי כשיהי' שם, יוכל להשפיע, שלא רק מה שמכניסים בקיבה יהי' בכשרות, אלא גם שמה שמכניסים בראש יהי' בכשרות, לדעתי אינו צריך לעזוב משרה זו, ובטוחני שכאשר יחפש עצות גם ימצא את הדרכים המתאימות להשפיע על מי שהדבר תלוי בו, שימלאו את הוראותיו, והשכר על כך שהמושב זקנים ינוהל על טהרתו, קשה לשער את הזכות שבזה, ולכן בטוחני שזה יביא לו ברכה והצלחה בעניניו הפרטיים וגם נחת מילדיו יחיו.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע



החיות האלקית בתורה ותפילה

מענה למתאונן על העדר החיות בלימוד התורה ובעבודה שבלב



שמח וטוב לב במה שיש לו

במענה על מכתבו המתאונן על העדר החיות בלימוד הנגלה ודא"ח [=דברי אלקים חיים – כינוי לתורת החסידות] ובעיקר בעבודה שבלב שאין לו שום חיות בזה רק בדרך כפי' והכרח.

הנה כל הקרב לגשת אל הקודש להתעסק בעבודה, הן בלימוד התורה בנגלה ודא"ח והן בעבודת התפלה שהיא עבודה שבלב, כמבואר בדא"ח שהיא עבודה עם הלב ובתוך הלב ("מיט דער הארץ און אין דער הארץ"), הנה תחלת הכל צריכים להסיר את הדברים המעכבים את העבודה אשר ראשיתם היא ההטעיה ("נארען זיך") ודרישת הצמיחה טרם הזריעה והנטיעה, והעלי' בשליכה השני' טרם שהציג כף רגלו על השליכה הראשונה.

ההטעיה ("נארען זיך") – בין שהיא בעניני הגבהה שמגבי' את עצמו ובין שהיא במדת ההשפלה להשפיל את עצמו – בלי התבוננות מפורטת בהכרת מהות עצמו – היא מקור לחסרונות בלתי משוערים ולדרישת העמידה בשליכה השני' בסולם העלי' טרם שהציג כף רגלו על השליכה הראשונה.

תחילת הכל צריכה להיות הכרת מהות עצמו ולהתעסק בלימוד ובעבודה לפי מהות עצמו ולהיות שמח וטוב לב במה שיש לו, היינו במה שהשי"ת עזרהו והצליח בלימודו בנגלה ודא"ח ובעבודה שבלב, כאמור לב חכם לימינו כמה שלמד ולהיות בשמחה גדולה

על זה ולהודות לה' הטוב על חסדו הגדול להחיות רוח שפלים באור תורה תמימה נגלה ודא"ח ולזכותם ברוח טהרה והתעוררות להתבונן בענין השגה אלקית בתפלה ולהכיר את חסדו הגדול יתברך אשר מוחו הגשמי תופס מקיף ומוקף מהשגה אלקית. ודבר זה, מה שהאלקות שורה במוחו הגשמי ("אז בא אים אין זיין קערפערליכען מוח רוהט געטליכקייט ממש וואס דאס איז חכמתו ית' ויתעלה") הנה דבר זה עצמו צריך לפעול עליו התרגשות גדולה בעונג נפלא.

והוא הוא ענין החיות האלקי בתורה ותפלה, וברירא מילתא אשר התבוננות כזו פועלת התרגשות אבל נצטוונו להיות זהירים בזה כי מי שעדיין אינו רגיל בעבודת ההתבוננות ולא נתנסה עדיין בהתרגשות של השגה יכול לפעול בו עניני דמיון וחיצוניות כאלו רז לי רזי לי והולך בדרך עקלתון, לכן עצה היעוצה כי כל עניני אופני העבודה יהי' על פי הוראת חבר טוב.

כל כוונת היצר היא לבלבלו מעבודת השי"ת

ואת זה צריכים לדעת בהכרה גמורה כי לב כסיל לשמאלו והוא שהכסיל, הוא היצר, אחד מפיתויו הרגילים לצוד ברשותו - היל"ת - את הרוצה לגשת אל הקודש בעבודת ה' הוא לומר לו כמה אתה עמל ויגע ביגיעה עצומה ובעמל רב ועדיין אין לך מאומה, הבט וראה כמה יגיעות יגעת וכמה עוד עליך ליגע וכמה עמילות עליך לעמול עד אשר תשיג מאומה וגם אז הוא כמר מדלי, ובזה הוא משפיל את האדם ופועל ח"ו בו יאוש ועצלות בנמיכות רוח, וכל כוונתו הוא לבלבלו מעבודת השי"ת.

ואתה תשקוד בלימוד הנגלה ודא"ח בסדר מסודר כפי הוראת חבר טוב המורה לך דרך בחיי עבודה, ובעבודה שבלב בזמנים קבועים, ובכל דבר לימוד תתבונן בזה כראוי לכל עוסק במושכלות ולא תדרוש מעצמך שום דבר עליו קודם זמנו, והשי"ת יצליח לך בלימוד בנגלה ובדא"ח ובעבודה שבלב ותסתדר באהלה של תורה בחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

(אגרות קודש ח"ח עמ' קסו ואילך)